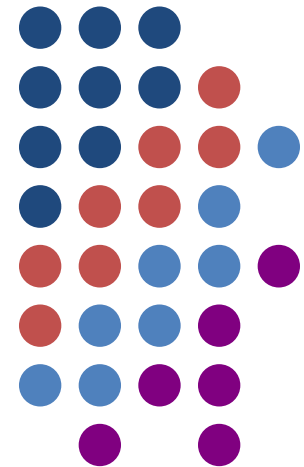

Bài 9: Thẻ chế

Nhập môn chính sách công

Nguyễn Xuân Thành

T11/2015

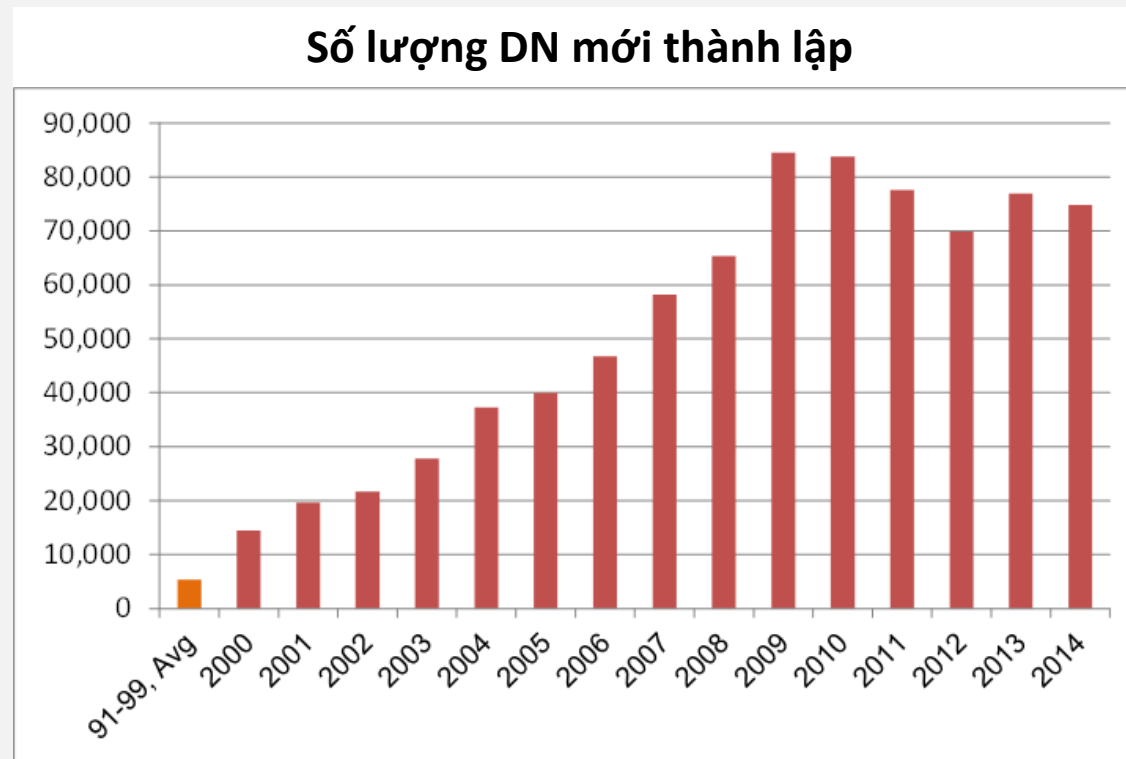

Thế chế là gì?

- Douglass North (1990): Thế chế (institutions) là những quy tắc hay luật chơi (rules of the game) do con người tạo ra để điều chỉnh và các tương tác về xã hội, chính trị và kinh tế.
- Thế chế bao gồm:
 - Luật lệ
 - Luật chính thức, hay
 - Các hạn chế, quy ước, quy chuẩn phi chính thức
 - Cơ chế thực thi
 - Thực thi từ bên trong, hay
 - Thực thi từ bên ngoài
- Ví dụ:
 - Luật Doanh nghiệp 1999
 - Định chế tài chính
 - Hợp đồng hợp tác giữa nông dân và doanh nghiệp chế biến thủy sản
 - Mời, dự và mừng đám cưới

Luật Doanh nghiệp Việt Nam 1999

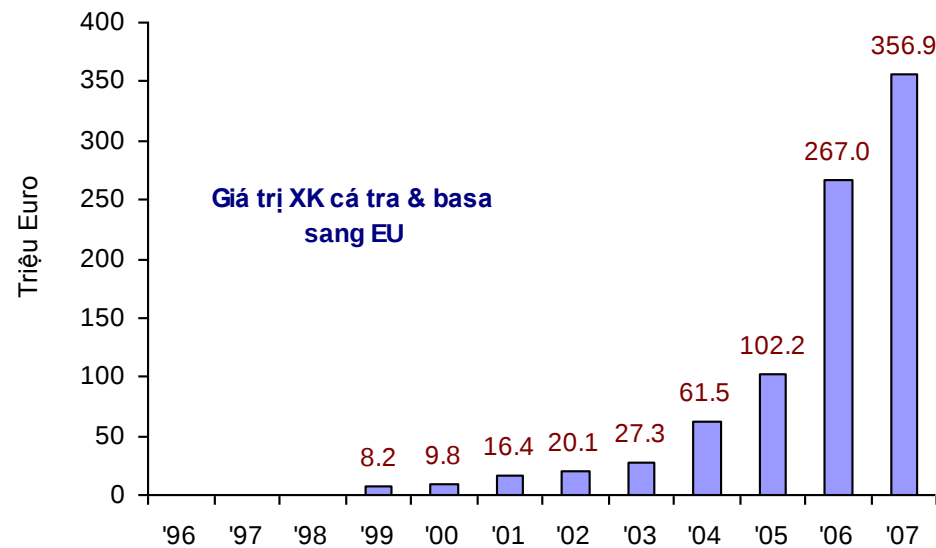
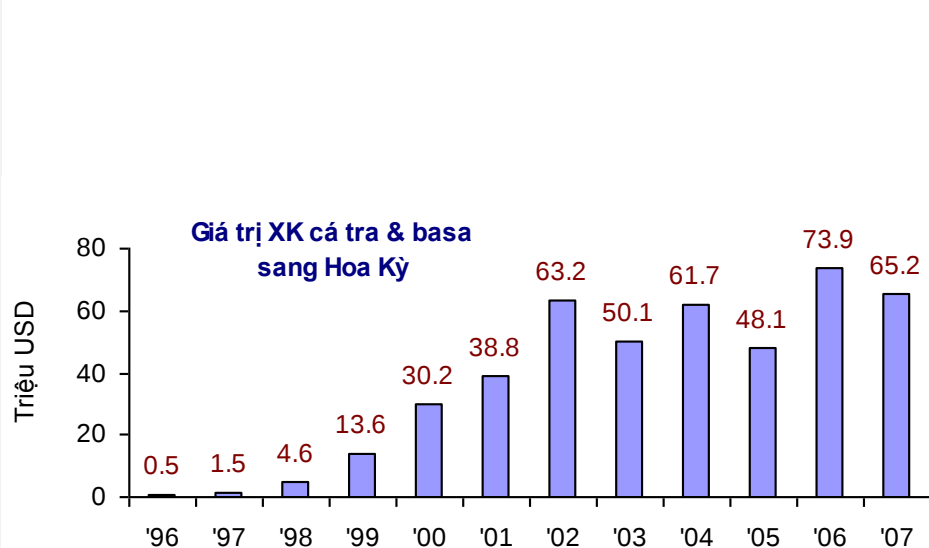
- Thể chế hóa quyền kinh doanh và đơn giản hóa thủ tục thành lập doanh nghiệp.
- Thành lập Tổ Công tác Thi hành Luật Doanh nghiệp.

Nguồn: Bộ Kế hoạch và Đầu tư.

Hợp tác nông dân – doanh nghiệp trong nuôi và chế biến cá tra

- Nông dân nuôi cá tra; Doanh nghiệp chế biến cá tra phi-lê đông lạnh để xuất khẩu
- Nông dân và doanh nghiệp ký hợp đồng mua bán cá tra.
- Hợp đồng được thực thi nhờ các mối quan hệ về:
 - Thuê đất và xây dựng ao, hệ thống cấp nước
 - Cung ứng nguyên liệu nuôi cá (cá giống, thức ăn, thuốc)
 - Tín dụng

Nguồn: USITC & Eurostat.

Thẻ chế và chi phí giao dịch

- Định lý Coase:
 - Với chi phí giao dịch bằng không và quyền sở hữu được xác định rõ (cho dù quyền sở hữu là thuộc về ai cũng được), thị trường tự động tạo ra kết cục hiệu quả và mọi lợi ích từ thương mại sẽ đạt được.
- Trong thế giới thực:
 - Chi phí giao dịch tồn tại
 - Chi phí giao dịch có thể ở mức cao đáng kể
- Thẻ chế:
 - Có thể giúp giảm chi phí giao dịch
- Thẻ chế hỗ trợ thị trường
 - Thúc đẩy phát triển thị trường và làm cho thị trường hoạt động hiệu quả

Tại sao cần thể chế để hỗ trợ thị trường?

- Thất bại của thị trường
 - Độc quyền
 - Bất cân xứng thông tin
 - Ngoại tác
 - Hàng hóa công
- Ronald Coase: Khi chi phí giao dịch bằng không, các thất bại trên sẽ tự được khắc phục.
- Khi có chi phí giao dịch, thất bại của thị trường làm cho:
 - Thị trường không tồn tại (1)
 - Thị trường không hiệu quả và phân bổ sai nguồn lực (2)
 - Nhà nước can thiệp, nhưng lại dẫn tới thất bại của nhà nước (3)
- Thể chế hỗ trợ thị trường hữu hiệu là các thể chế khắc phục các vấn đề (1), (2) và (3).

Các thể chế hỗ trợ thị trường làm gì?

- Làm gia tăng (hay giảm) cạnh tranh trên các thị trường.
- Lưu chuyển thông tin về các điều kiện của thị trường, về các loại hàng hóa và về các thành viên.
- Xác định và thực thi các quyền sở hữu, các hợp đồng, và quyết định xem ai được làm gì, hưởng lợi ích gì, trả chi phí gì, và hưởng lợi ích/trả chi phí vào lúc nào.

Có phải tất cả các thể chế đều thúc đẩy các thị trường hiệu quả và toàn diện?

- Các cấu trúc thể chế được thiết lập trong những tình huống của lịch sử hay được chỉ đạo bởi các nhà hoạch định chính sách không nhất thiết là thứ tốt nhất cho toàn xã hội.
- Các thể chế đã từng hỗ trợ thị trường sau một thời gian có thể không còn tác dụng nữa.
- Thách thức đối với các nhà hoạch định chính sách là phải định hình quá trình xây dựng thể chế để thúc đẩy và tăng cường phát triển kinh tế.

Liệu có duy nhất một cấu trúc thể chế hữu hiệu?

- Tác động của một thể chế cụ thể phụ thuộc vào:
 - Sự sẵn có và phí tổn của các thể chế hỗ trợ;
 - Mức độ minh bạch;
 - Năng lực con người; và
 - Công nghệ.
- Các thể chế đạt mục tiêu ở một số nước có thể không phát huy tác dụng ở các nước khác.

Thế chế trước đoạt

Acemoglu & Robinson (2012)

- **Thế chế chính trị “trước đoạt”**: Quyền lực tập trung trong tay của một thiểu số, không có kiểm soát - đối trọng và thượng tôn pháp luật.
- **Thế chế kinh tế “trước đoạt”**: Không có pháp luật và trật tự; quyền sở hữu không được bảo đảm; rào cản gia nhập thị trường; các quy định ngăn cản hoạt động của thị trường và tạo ra một sân chơi bất công.

Thể chế dung hợp

Acemoglu & Robinson (2012)

- **Thể chế chính trị “dung hợp”**: Cho phép sự tham gia rộng rãi; hạn chế và kiểm soát các chính trị gia; thượng tôn pháp luật. Có một mức độ tập trung chính trị nhất định để có thể duy trì luật pháp và trật tự.
- **Thể chế kinh tế “dung hợp”**: Quyền sở hữu được bảo đảm, luật pháp và trật tự, dựa vào thị trường, nhà nước hỗ trợ thị trường; gia nhập thị trường tương đối tự do; tôn trọng hợp đồng; tiếp cận với giáo dục và cơ hội cho đại đa số công dân.

Tại sao các quốc gia thất bại – hay thành công

Mô thức của Acemoglu và Robinson

Thế chế chính trị và
kinh tế cưỡng đoạt

Thế chế chính trị và
kinh tế dung hợp

Vòng xoáy tiêu cực

Nhóm quyền thế co cụm
Nhiều lao động kỹ năng ra đi
Mất đoàn kết và thiếu sự ủng hộ rộng rãi
Nghèo đói và bất bình đẳng phát sinh do chính sách nhà nước
Sáp nhập quyền lực kinh tế và chính trị

Nhóm quyền lợi thống trị

Thời khắc quan trọng
cho chuyển đổi

Vòng xoáy tích cực

Các nhóm quyền thế phát triển thành những liên minh mang tính đại diện rộng
Hiệu quả Nhà nước (vd. Chính sách vĩ mô)
Thượng tôn pháp luật
Quyền sở hữu, chính sách đất đai
Y tế, giáo dục và an sinh

Sự hủy diệt sáng tạo